

7.10.2019 EHDOTUKSIA STM:N RAHAPELIHAITTOJEN ARVIOINTIRYHMÄLLE RAHA-AUTOMAATTEIHIN ASENNETTAVIEN HALLINTATYÖKALUJEN OMINAISUUKSISTA

PELIRAJAT'ON -TOIMINNAN KOKEMUSASIAINTUNTIJOIDEN JA VERTAISOHJAAJIEN EHDOTUKSIA TOIMIVISTA PELAAMISEN HALLINNAN TYÖKALUISTA JA RAHA-AUTOMAATTEIHIN ASENNETTAVISTA RAJOITUKSISTA

Sisäministeriön ja eduskunnan 5/2018–5/2019 valmisteleman lainsäädäntöhankkeen¹ mukaan hajasijoitettuihin raha-automaatteihin tullaan asentamaan pakollinen pelaajan tunnistautuminen, joka tulee käyttöön 1.1.2022 alkaen. Valtioneuvoston kanslia tarkensi 5.9.2019 järjestämässään tiedotustilaisuudessa², että pakolliseen tunnistautumiseen siirtymistä vauhditetaan: valmistelutyöhön ryhdytään välittömästi ja tunnistautuminen otetaan vaiheittain käyttöön 1.10.2020–1.1.2022 välisenä aikana.

Pakollisen tunnistautumisen on tarkoitus estää alaikäisten rahapelaaminen sekä ehkäistä raha-automaattipelaamiseen liittyviä haittoja tarjoamalla pelaajille tehokkaita työvälineitä pelaamisen hallintaan. Tunnistautumista tulee siis käyttää **ainoastaan näihin julkilausuttuihin suojelutarkoituksiin**, ei esimerkiksi lisämyynnin edistämiseen asiakkaiden pelikäyttäytymistä tunnistamalla.

Hallintatyövälineiden sisällöistä ei olla vielä päätetty. Esitämme tässä dokumentissa STM:n rahapelihaittojen arviointiryhmälle Pelirajat'on -toiminnassa mukana olevien, rahapeli riippuvuudesta itse toipuneiden kokemusasiiantuntijoiden ja vertaisohjaajien **keskeiset näkemykset hallintatyökaluilta vaadittavista ominaisuuksista sekä raha-automaattipelaamisen rajoittamisesta**, jotta hankkeella todella saavutettaisiin sille asetettu tavoite pelihaittojen tehokkaasta ehkäisystä. Ehdotukset on merkitty tärkeysjärjestykseen.

Ehdotukset on kerätty vertaisohjaajien suljetusta Facebook-ryhmästä. Tiedusteluun vastasi 8 henkilöä, sekä pelaaja- että läheistaustaisia. Ehdotukset on koonnut hankesuunnittelija Markus Sjöholm (markus.sjoholm@sosped.fi).

Huomautamme, että Pelirajat'on-toiminta kannattaa edelleen pelikoneiden siirtämistä pois julkisista tiloista, pelikoneiden määrän vähentämistä sekä hallintatyökalujen ulottamista myös pelisalien raha-automaatteihin.

1. Pakollinen valtion säätämä yläraja rahan- ja ajankäytölle sekä talletuskertojen määrälle

Rahapeliongelman keskeisin piirre on kyvyttömyys säädellä pelaamiseen käytettyä aikaa ja rahaa. Automaatteihin tulee asentaa kulutuksen ylärajat, joita voi itse säätää helposti vielä alemmas.

- Kulutuksen ylärajat tulee asettaa vuorokausi-, viikko-, kuukausi sekä vuositasolle siten, että vuositaso on selkeästi pienempi kuin 12 x kuukausitaso ja viikkotaso on selkeästi pienempi kuin 7x vuorokausitaso.
- Ehdotuksemme ajallisen kulutuksen ylärajan määrittämiseksi: Ylärajat voidaan määritellä periaatteella ”*tämä on valtaosalle kansalaisista jo ainakin liikaa*”. (meidän näkemyksemme hyväksyttävästä ylärajasta liikkuu tasolla 2h/päivä & 5 h/vko, nämä ovat *jo ainakin liikaa*.). Mikäli kattavaa tutkimusnäyttöä löytyy, tulee tietoa hyödyntää rajojen määrittelyssä (esim. Kanadassa³ käynnissä oleva laaja kv-tutkimus tai Suomessa toteuttava

¹ Arpajaislain uudistamista koskeva lainsäädäntöhankke sisäministeriön sivulla: <https://intermin.fi/hankkeet/hankesivu?tunnus=SM014:00/2018>

²Kunta- ja omistajaohjausministeri Paateron 5.9.2019 pitämän Veikkauksen tilannetta koskevan tiedotustilaisuuden esitysmateriaalit. (kalvo 4, kohta 4): <https://valtioneuvosto.fi/documents/10184/14233153/Veikkaustiedotustilaisuus05092019/6bfcfd56-e021-cd01-99b6-ea94e9377494/Veikkaustiedotustilaisuus05092019.pdf>

³Esim. Kanadassa käynnissä oleva tutkimusprojekti: http://www.snsus.org/media/1168/hodgins-advising_gamblers-development_of_lower-risk_gambling_guidelines.pdf

7.10.2019 EHDOTUKSIA STM:N RAHAPELIHAITTOJEN ARVIOINTIRYHMÄLLE RAHA-AUTOMAATTEIHIN ASENNETTAVIEN HALLINTATYÖKALUJEN OMINAISUUKSISTA

vastaavantyyppinen selvitys).

- Ehdotuksemme rahallisen kulutuksen ylätasoa määrittelemiseksi: Norjassa raha-automaatin vrk-ikohtainen kulutusraja on n. 69€ ja kk-raja n. 286€⁴. (kk-raja on n. 4 x vrk-rajasta) Samansuuntaista tasoa voitaisiin hyödyntää Suomessa, mutta huomioiden, että Norjassa on Euroopan korkeimmat keskituntiansiot, Suomessa tulot ovat sen sijaan keskitasoa⁵. Suomen yläkulutusrajat tulisi siis säätää Norjan tasoa selvästi matalammaksi.
- Mikäli itse laskemiaan ylärajoja haluaa korottaa, tulee uusien rajojen voimaantulossa olla riittävä viive. Veikkauksen netistä tuttu *vuorokausirajan nosto astuu voimaan vuorokauden vaihtuessa* on liian lyhyt. Vuorokausirajan nosto voisi astua voimaan esim. viikon päästä, kk-rajain nosto esimerkiksi 2 kk:n päästä.
- Toissijaisesti ajallinen ja rahallinen yläkulutusraja voidaan määrittellä jokaiselle pelaajalle myös yksilöllisesti. Tällöin koneen tulisi tarjota kattava ja tietyin väliajoin toteutettava kartoitus sopivan yläkulutusrajan määrittelemiseksi.
- Ehdotamme, että myös talletuskertojen enimmäismäärän vaikutusta epätoivottuun käyttäytymiseen selvitetään. Jos talletuskertojen vuorokausikohtainen määrä olisi rajattu, loputon ”tappioiden jahtaaminen” ehkäistyisi. Kynnys tehdä iso talletus on huomattavasti suurempi kuin ”vielä kymppi”.

2. Mahdollisuus pysyvään pelikieltoon

Kenellä tahansa tulee olla oikeus estää kokonaan oma pelaamisensa haluamakseen ajanjaksoksi.

- Pelikoneissa tulee olla mahdollisuus asentaa itselleen pysyvä pelikielto itse määrittelemäkseen ajanjaksoksi. Kieltoa ei voi purkaa.
- Henkilölle, joka on asettanut itselleen määräaikaisen tai pysyvän pelikiellon, ei tule kohdentaa pelaamiseen liittyvää mainontaa kiellon päättyessä.

3. Omaa pelaamista koskevien tilastojen ja tietojen esittäminen

⁴ Hallituksen esitysluonnos eduskunnalle laiksi arpajaislain muuttamisesta, s.11: Norja:
https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/934de636-27bf-41b2-abff-ded1fe6aedfd/f4f49b29-1946-4844-abb1-a221fbbb6234/LAUSUNTOPYYNTO_20180621074857.pdf?fbclid=IwAR1DudSN0tvMIPUrkCCj-OoIDzWBR84NX4ku5AOhP4SeVQzSm8yllCWYqs

⁵ Talouselama.fi 23.5.2019: Norjassa Euroopan korkeimmat tuntipalkat, Suomi hyvää keskitasoa – katso kaikki summat tästä
<https://www.talouselama.fi/uutiset/norjassa-euroopan-korkeimmat-tuntipalkat-suomi-hyvaa-keskitasoa-katso-kaikki-summat-tasta/161cd459-bb06-4b96-9e90-67225fe10bee>

7.10.2019 EHDOTUKSIA STM:N RAHAPELIHAITTOJEN ARVIOINTIRYHMÄLLE RAHA-AUTOMAATTEIHIN ASENETTAVIEN HALLINTATYÖKALUJEN OMINAISUUKSISTA

Pelaaja on tärkeää pitää tarkasti informoituna pelaamiseen kuluneesta rahasta ja ajasta, sillä ihmisillä on taipumusta arvioida kulutus väärin. Tarkka ymmärrys omasta pelikulutuksesta edesauttaa riittävän varhaista riskien havaitsemista sekä ehkäisee pelaamisen kehittymistä ongelmalliseksi.

- Tilastot tulee esitellä pelaajalle säännöllisin väliajoin, esimerkiksi aina kun tunnistautumiskortti syötetään sisään sekä kun päivä/viikko/kk -rajat tulevat täyteen. Tilastoihin tulee päästä käsiksi aina halutessaan.
- Tilastoinnissa tulee esitellä pelaamisen kulunut raha ja aika, pelatut kierrokset ja pelaajan toteutunut palautusprosentti (*joka ikinen voitto / joka ikinen panostus*). Esittäminen tulee tehdä mahdollisimman havainnollisesti, numeroiden lisäksi esim. erilaisin graafi- ja palkkikuvioin. Jotta tarkka kokonaiskuva hahmottuu, tilastot tulee esitellä painottaen pitkää aikaväliä: koko pelaamishistoriaa, vuositasoa ja kuukausitasoa.
- Emme pidä hyvänä yksittäisten pelisessioiden ”reality check” -toimintoa. ”*Olet pelannut 28 min. Olet voitolla/tappiolla 20€. Haluatko jatkaa?*” -tyyppinen muistutus kannustaa aina pelaamisen jatkamiseen.

4. Pakollisia säännöllisiä taukoja pelisessioon

Pakollinen lyhytkin tauko tarjoaa ihmiselle mahdollisuuden säädellä pelisession pituutta ja rahankäyttöä sekä mahdollisuuksia irrottautua pelaamisesta.

- Pakollinen (5-15 min) tauko voi tulla esimerkiksi:
 - Tietyn pelatun ajan jälkeen (esimerkiksi Norjassa 1h jälkeen tulee 10 min tauko & yhteenveto)
 - Tietyn hävityn rahasumman jälkeen (esim. puolet vuorokausibudjetista)
 - Tietyn pyöräytysmäärän jälkeen (esim. aina 100:n tai 200:n pelikierroksen välein)
- Pelaajan tulee voida säätää pakollisia taukoja halutessaan tiukemmiksi (tauojen kestoa pidentämällä ja niiden ilmestymistä tiivistämällä).
- Veikkauksen netissä tarjoaman aikamuistuttajan koemme näennäiseksi hallintatyökaluksi. Taukojen tulee olla pakollisia.

5. Tietoa pelaamisen riskeistä sekä raha-automaattipelien toiminnasta

Pelaajia tulee informoida pelaamisen sisältyvistä riskeistä ja faktoista. Tarinat ovat tehokkaita apuvälineitä riippuvuusriskin ymmärtämiseksi, pelaamista koskeva tieto peliajatusten oikaisemiseksi.

- Raha-automaattien toiminta -osion tulee löytyä pelikoneen valikosta. Osiossa tulee havainnoida automaattipelaamisen lainalaisuudet: pelaamisen keskimääräinen tuntihinta, voittamisen ja häviämisen mahdollisuudet pitkällä aikavälillä, taidon ja tuurin osuus sekä myytit ja uskomukset. Tietoja voidaan testata myös toisinaan pelikoneen ruudulle ilmestyvien testien avulla. Esimerkkejä pelaajalle tarjottavista tiedoista: <http://gamingta.ht.dstier2.com//wp-content/uploads/2016/10/playerinfo.pdf>
- Ongelmapelaaminen -osion tulee niin niin ikään löytyä valikosta. Osioista löytyisi perustietoa rahapeliriippuvuudesta, itsearviointitestejä, kokemustarinoita sekä informaatiota valtakunnallisesti ja paikallisesti apua tarjoavista tahoista.

Sosped